

Tussen ziekte en het leven

Klaas-Jan Rodenburg

Mei 2016

Stellingen

1. Ik ben mijn overtuigingen
of
Mijn overtuigingen geven richting aan mijn leven
2. Ik denk dus ik besta
of
Mijn denken helpt mij om controle te houden
3. Ik ben mijn gevoel
of
Mijn gevoel helpt mij om in contact te zijn met mijzelf (onvervulde verlangens ea.) en met anderen
4. Ik ben mijn geschiedenis
of
Mijn geschiedenis bepaalt mijn overtuigingen
5. Ik ben mijn toekomst
of
Mijn (lichamelijke) gewaarwording brengen mij in het hier en nu

Verlies van gezondheid

Gezondheid (Wereld Gezondheids Organisatie (1948))

Gezondheid is een toestand van volledig lichamelijk, geestelijk en sociaal welzijn en niet alleen de afwezigheid van ziekte of handicap.

Gezondheid (Huber en en Van Vliet)

Gezondheid is het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.

Verlies van gezondheid

Gemis aan lichamelijk, geestelijk en/of sociaal welzijn door ziekte of ongeluk
en

Afnemend vermogen om zich aan te passen en eigen regie te voeren door ziekte of ongeluk

Feest van het leven

Levensbloei

Intieme relatie

Aftakeling

Wezenloos

Uitzichtloos

Eenzaam

Dankbaarheid

Gebroken dromen

WR2008

Hernieuwde betekenis na verlies

Verlies en herstel bij ziekte

Levenszin
Vitaal

Perspectief

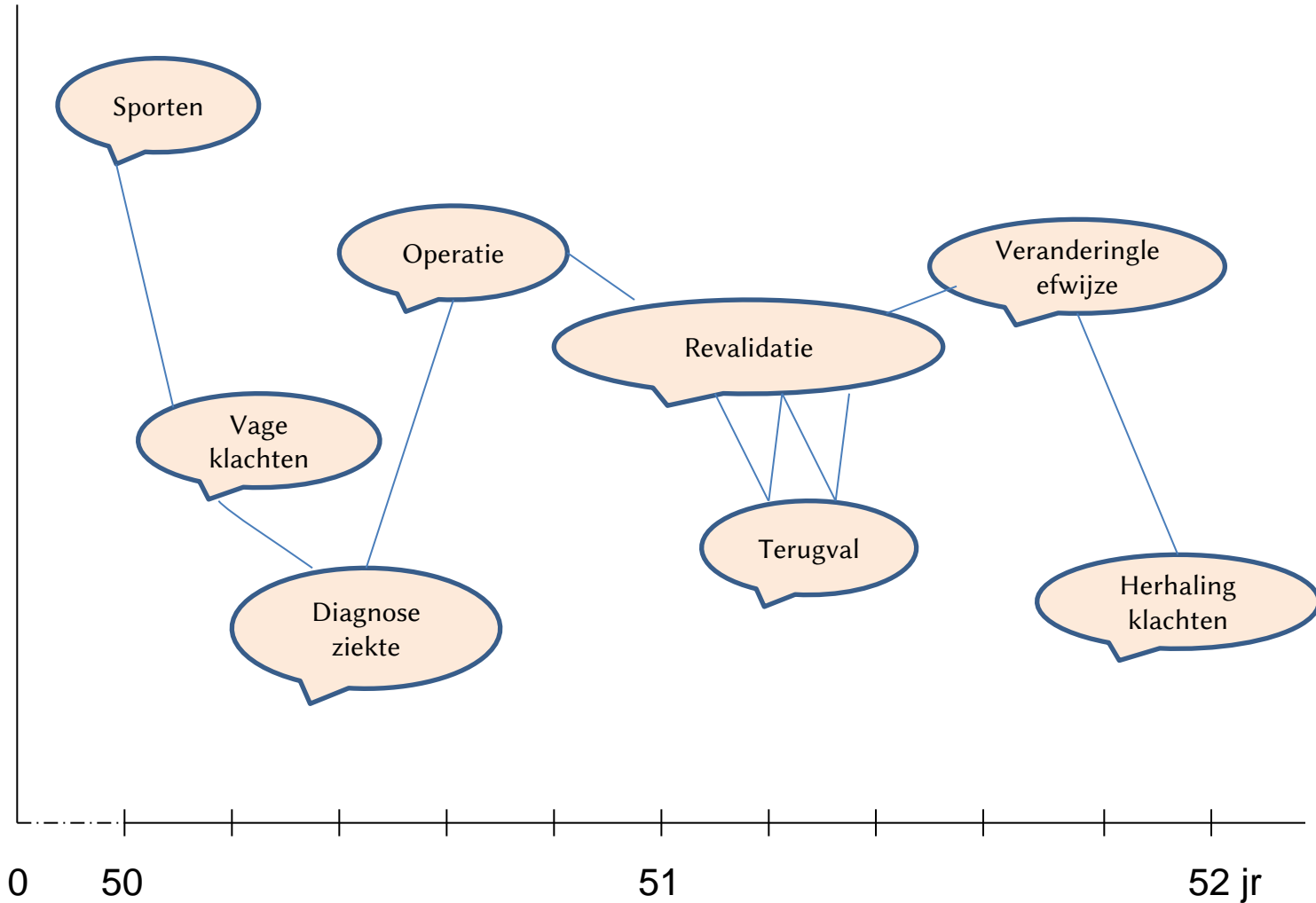

Onzeker

Teleurstelling

Verdriet

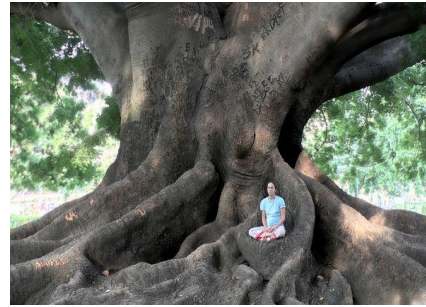

Hoe nemen wij ons verlies?

Hart

en . . . met onze ziel

Hoofd

Body

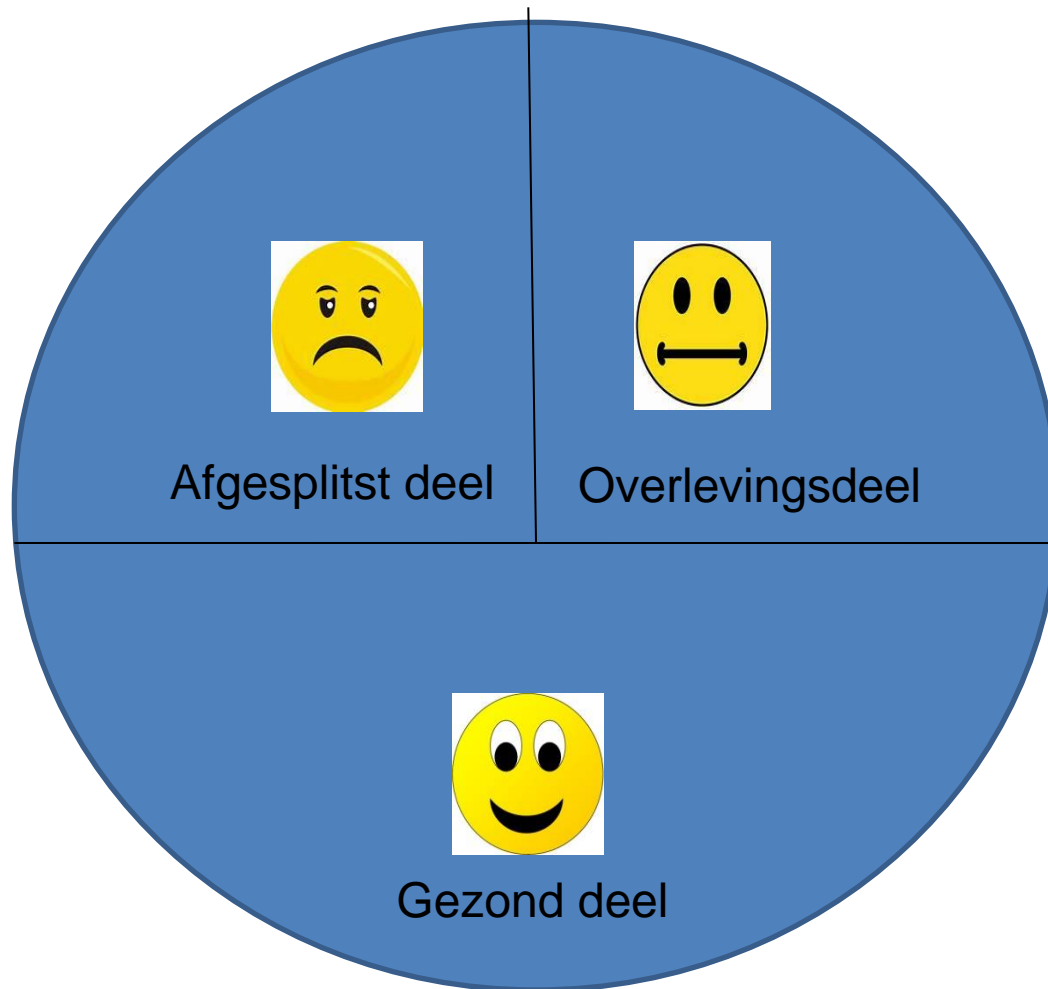

Waarvan is verliesproces afhankelijk?

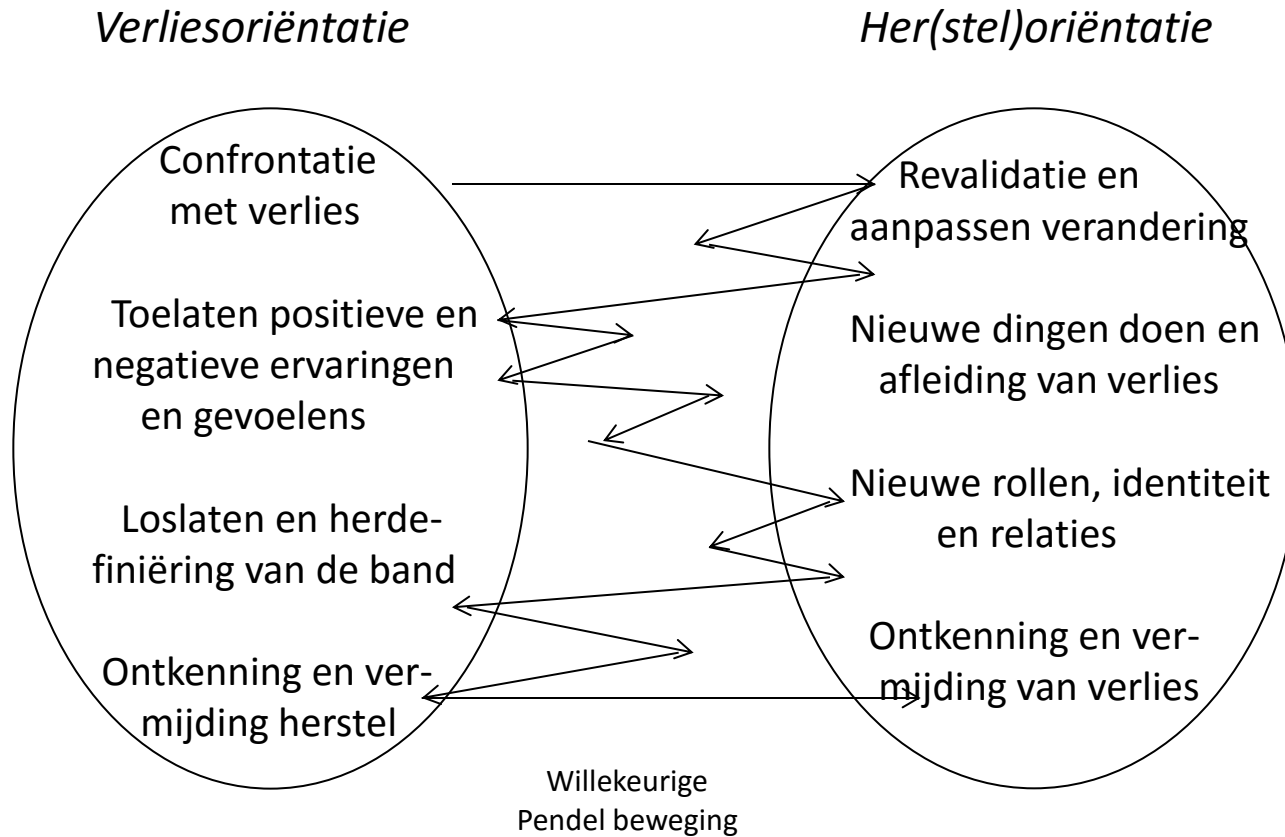
1. Gehechtheid aan dat wat wij verloren hebben
  - lichamelijk
  - geestelijk
  - perspectief verlies
  - aanpassingsvermogen
2. Wijze van verlies
  - langzaam versus plotseling
  - natuurlijk proces versus gewelddadig
3. Persoon die rouwt over het verlorene
  - overlevingsstijl
  - levensloop (verlieservaringen)
  - leeftijd
  - man/vrouw
  - veerkracht
4. Sociale omgeving
  - beperkt versus ruim
  - steunend versus corrigerend

Afsplitsing van denken en emoties als reactie op verlies

Duaalprocesmodel

Bron: M. Stroebe en H. Schut

Verliesoriëntatie

Antwoord geven op het verlies door actief stil te staan bij wie en wat en hoe je hebt verloren en wat iemand heeft betekend en nog betekent in jouw leven (met alle daarbij horende pijnlijke en helpende gevoelens, gedachten en acties).

Her(stel)oriëntatie

Revalidatie en aanpassen aan de mogelijkheden van je gezondheid en aan de veranderingen in jouw leven die het gevolg zijn van het verlies (met alle daarbij horende pijnlijke en helpende gevoelens, gedachten en acties).

Aanpassingen:

- in jezelf (hoe je bijvoorbeeld naar jezelf, je leven, je toekomst kijkt)
- buiten jezelf (hoe je bijvoorbeeld een omgeving zoekt waar je jouw leven voort kunt zetten).

Duale procesmodel bij verlies van gezondheid

Ziekte oriëntatie	Toelichting	Levensoriëntatie	Toelichting
Confrontatie met verlies	<ul style="list-style-type: none"> - Strijd en overgave, -De consequenties van het verlies onder ogen zien. 	Revalidatie en aanpassing aan verandering	<ul style="list-style-type: none"> - Volgen revalidatie programma - Aanpassen leef- en werkritme aan voorschriften arts (medicijngebruik , eet, drink, rook gewoonten ea.) - Gebruik diensten, hulpmiddelen en eventueel nieuwe huisvesting om onvermogen te compenseren
Toelaten positieve en negatieve ervaringen en gevoelens	<ul style="list-style-type: none"> - Pijn, moe, verlamming ea. - Onzekerheid over verloop verlies. - Gevoelens van recht en onrecht, opstandigheid en gelatenheid, opgetogenheid en somberheid, dankbaarheid en teleurstelling, angst en vertrouwen - Aantasting zelfvertrouwen 	Nieuwe dingen doen en afleiden van verlies	<ul style="list-style-type: none"> -Nieuwe hobby's ontwikkelen - Ander werk dat aansluit bij vermogens - Genieten van andere dingen
Loslaten en herdefiniëring van de band	Vriendschappen verbreken of juist verdiepen op basis van steun bij het verlies van gezondheid	Nieuwe rollen, identiteit en relaties	<ul style="list-style-type: none"> - Opnieuw leren houden van het leven - Rolaanpassing aan wat nog kan -Andere (intensiteit cq script) van relaties
Ontkenning en vermijden van (her)stel gerichte handelingen	Niet toelaten van perspectief, verandering, nieuwe identiteit Mogelijk: Psycho somatische klachten	Ontkenning en vermijden verlies	<ul style="list-style-type: none"> - Houvast aan nieuw perspectief, hoopvolle verwachting, optimisme - Relativering van de ziekte

Duale procesmodel en copingstijlen

Ziekte oriëntatie	Toelichting	Levensoriëntatie	Toelichting
Confrontatie met verlies	<ul style="list-style-type: none"> - Constructieve aanpak: confrontatie om probleem van alle kanten te bekijken <u>Overreactie:</u> Rationaliseren of Piekeren 	Revalidatie en aanpassing aan verandering	<ul style="list-style-type: none"> - Constructieve aanpak: <ol style="list-style-type: none"> 1. beperking van verlies 2. verbetering conditie (preventie) 3. compensatie van onvermogen <u>Overreactie:</u> Overcontrol
Toelaten positieve en negatieve ervaringen en gevoelens	<ul style="list-style-type: none"> - Expressie van emoties: bewustwording en ontlading met als gevolg herordering van levensverhaal - Passief reactiepatroon: bewustwording weerstand en zoeken naar vertrouwen <u>Overreactie:</u> Hysterisch of Depressief reactiepatroon 	Nieuwe dingen doen en afleiden van verlies	<ul style="list-style-type: none"> - Constructieve aanpak: zoeken naar zinvolle invulling op basis van wat je kunt - Expressie van emoties: optimisme en onzekerheid veranderingen - Vermijden van probleem - Palliatieve reactie (verdoven) <u>Overreactie:</u> Overschatting betekenis nieuwe dingen
Loslaten en herdefiniëring van de band	<ul style="list-style-type: none"> - Sociale steun <u>Overreactie:</u> Afhankelijkheid of Sociale eenzaamheid 	Nieuwe rollen, identiteit en relaties	<ul style="list-style-type: none"> - Sociale steun - Betekenisgeving <u>Overschatting:</u> Onderschatting eigen kracht
Ontkenning en vermijden van (her)stel gerichte handelingen	<ul style="list-style-type: none"> - Vermijden: bewustwording dat herstel erger is dan ziekte <u>Overreactie:</u> Identificatie met ziekte en relativering herstel mogelijkheden 	Ontkenning en vermijden verlies	<ul style="list-style-type: none"> - Palliatieve reactie (verdoven) - Optimisme oplossing (relativering probleem) <u>Overreactie:</u> Verslaving aan verdoving

Duaalprocesmodel en KERN

	Verlies oriëntatie (Aantasting KERN) Aanvaarden verlies Toelaten gevoelens	Hertsel oriëntatie (Herstel KERN) Aanpassen en integreren Toelaten gevoelens
Kontrole	Beperken van verlies cq gevoelens van verdriet	Nieuwe dingen ondernemen
Eigenwaarde	Aantasting eigenwaarde door dat verlies betekenis had	Behoud eigenwaarde door aanpassing rol en positie
Rechtvaardigheid	Strijd om opheldering over overkomen verlies (bijv. medisch traject)	Nieuwe oriëntatie om rechtvaardiging van het verlorene
Nu in relatie tot later	Verlies van toekomstperspectief	Actie ondernemen op basis van nieuwe situatie

Veerkracht

Veerkracht is de competentie om drachtkracht en draaglast, ook bij extreem ontwrichtende gebeurtenissen, weer in evenwicht te brengen (Bonanno)

Ontwikkeling veerkracht:

- vergroten van de draagkracht (versterken van de eigen competenties en identiteit)
- verminderen van de draaglast (verminderen van stress door ontspanningsoefeningen, relativeren van het verlies, ontwikkelen van loopbaanplan).

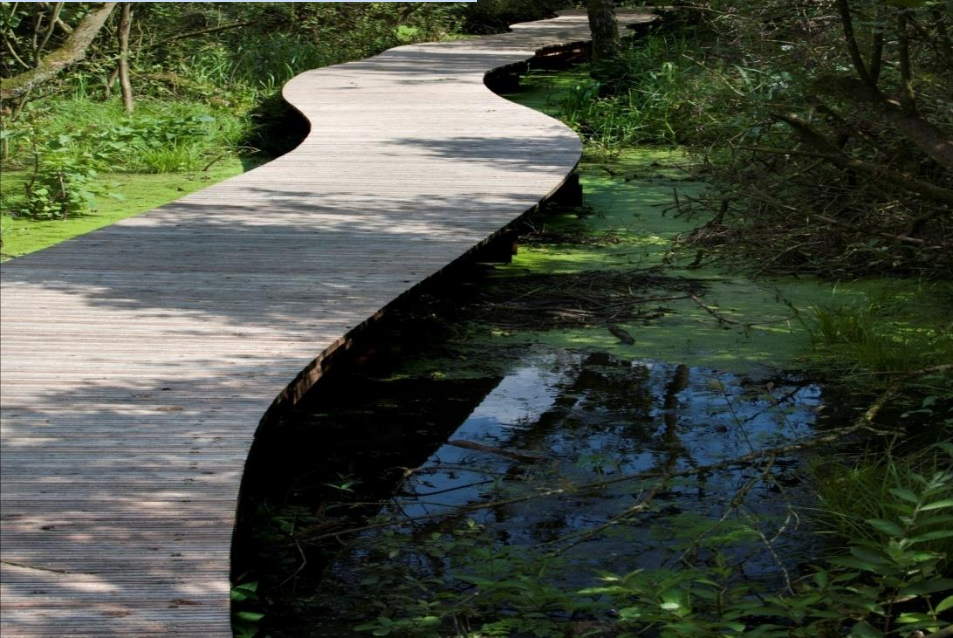
Ontwikkeling 'veerkracht' (Micheal Portsky):

- Gebalanceerdheid
- Doorzettingsvermogen
- Zelfvertrouwen
- Zinvolheid
- Existentiële eenzaamheid

Opmerking: veerkracht wordt bepaald door biologische en opvoedingsfactoren (hechting)

Nieuwe verbinding

Verweven in je levensloop

Ontvouwen

Je eigen bron

Rouwproces vanuit 2 benaderingen

Oplossingsgericht

- Oplossen van een probleem
- Focus op herstel van de oude situatie
- Verliesdrager is slachtoffer (pathologie)
- Gericht op interventie
- Rouw is pijnlijk antwoord op verlies
- Doel: verwerking van teleurstelling en gekwetstheid

Ontwikkelingsgericht

- Aangaan van een nieuwe relatie met je verlies
- Focus op nieuwe situatie
- Je bent je eigen regisseur
- Vertrouwen in veerkracht
- Gericht op presentie
- Rouw is uitnodiging tot betekenisgeving
- Doel: integratie van verlies in je eigen biografie (geschiedenis)

